

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 1ης Μαρτίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2006/123/ΕΚ – Υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά – Εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας μόνον οι κτηνίατροι έχουν το δικαίωμα λιανικής πώλησεως και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων καθώς και των κτηνιατρικών φαρμάκων – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Απαίτηση το εταιρικό κεφάλαιο των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων να ανήκει εξ ολοκλήρου σε κτηνιάτρους – Προστασία της δημόσιας υγείας – Αναλογικότητα»

Στην υπόθεση C-297/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία) με απόφαση της 1ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Μαΐου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Colegiul Medicilor Veterinari din România (CMVRO)

κατά

Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor,

παρισταμένης της:

Asociația Națională a Distribuitorilor de Produse de Uz Veterinar din România,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský (εισηγητή), M. Safjan, D. Šváby και M. Βηλαρά, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: I. Illéssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 28ης Ιουνίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο Colegiul Medicilor Veterinari din România (CMVRO), εκπροσωπούμενος από τον R.-I Ciocaniu, avocat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

- η Asociația Națională a Distribuitorilor de Produse de Uz Veterinar din România, εκπροσωπούμενη από τους L. Gabor και C. V. Toma, avocat,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R.-H. Radu, καθώς και από τις A. Wellman και L. Lițu,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις L. Nicolae και E. Τσερέπα-Lacombe, καθώς και από τον L. Malferrari,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 15 της οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36), καθώς και του άρθρου 63, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Colegiul Medicilor Veterinari din România (CMVRO) (Κτηνιατρικού Συλλόγου της Ρουμανίας) και της Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor (Εθνικής Κτηνιατρικής Υγειονομικής Αρχής και Αρχής Ασφαλείας των Τροφίμων, Ρουμανία, στο εξής: Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων), υποστηριζόμενης από την Asociația Națională a Distribuitorilor de Produse de Uz Veterinar din România (Εθνική Ένωση Διανομένων Κτηνιατρικών Προϊόντων της Ρουμανίας, στο εξής: Ένωση Διανομένων Κτηνιατρικών Προϊόντων), σχετικά με αίτημα ακυρώσεως κανονιστικής πράξεως της Κτηνιατρικής Υγειονομικής Αρχής και Αρχής Ασφαλείας των Τροφίμων, της οποίας η έκδοση είχε ως αποτέλεσμα, κατά τον CMVRO, να καταργηθεί η υποχρέωση ότι το εταιρικό κεφάλαιο των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων πρέπει να ανήκει εξ ολοκλήρου σε κτηνιάτρους.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2006/123

- 3 Στην αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2006/123 διαλαμβάνονται τα εξής:

«Η εξαίρεση των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να καλύπτει τις ιατρικές και φαρμακευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται από επαγγελματίες του τομέα της υγείας σε ασθενείς για την αξιολόγηση, διατήρηση ή αποκατάσταση της υγείας τους, όταν η άσκηση των εν λόγω δραστηριοτήτων επιφυλάσσεται αποκλειστικά σε νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα στο κράτος μέλος στο οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες.»

- 4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει, στην παράγραφο του 2, τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

[...]

στ) στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, είτε παρέχονται μέσω εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης είτε όχι, και ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται και χρηματοδοτούνται οι εν λόγω υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο ή από το αν είναι δημόσιες ή ιδιωτικές·

[...]».

- 5 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Σχέση με άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου», ορίζει τα εξής:

«1. Αν οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας έρχονται σε σύγκρουση με διάταξη άλλης κοινοτικής πράξης που ρυθμίζει τις ειδικές πτυχές της πρόσβασης και της άσκησης δραστηριότητας παροχής υπηρεσίας σε ειδικούς τομείς ή ειδικά επαγγέλματα, η διάταξη της άλλης κοινοτικής πράξης υπερισχύει και εφαρμόζεται σ' αυτούς τους ειδικούς τομείς ή τα ειδικά επαγγέλματα.

[...]

3. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας τηρώντας τους κανόνες της Συνθήκης που διέπουν το δικαίωμα εγκατάστασης και την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών.»

- 6 Το κεφάλαιο III της οδηγίας 2006/123 επιγράφεται «Ελευθερία εγκατάστασης των παρόχων υπηρεσιών». Περιέχει δε το τμήμα 2, το οποίο επιγράφεται «Απαιτήσεις που απαγορεύονται ή υπόκεινται σε αξιολόγηση», στο οποίο περιλαμβάνονται τα άρθρα 14 και 15 της οδηγίας αυτής.

- 7 Το άρθρο 15 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Απαιτήσεις που πρέπει να αξιολογηθούν», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις όπως εκείνες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 και εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι συμβατές με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3. Τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις τους ώστε να είναι συμβατές με τις εν λόγω προϋποθέσεις.

2. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της από την τήρηση των ακόλουθων απαιτήσεων που δεν εισάγουν διακρίσεις:

[...]

γ) απαιτήσεις όσον αφορά την κατοχή του κεφαλαίου εταιρίας·

δ) απαιτήσεις, εκτός εκείνων που αφορούν τα ζητήματα που διέπει η οδηγία 2005/36/EK [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ 2005, L 255, σ. 22)] ή όσων προβλέπονται από άλλες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες περιορίζουν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών σε συγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών λόγω της ειδικής φύσης της δραστηριότητας·

[...]

3. Τα κράτη μέλη ελέγχουν εάν οι απαιτήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2 πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) μη εισαγωγή διακρίσεων: οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, ανάλογα με την έδρα τους·
- β) αναγκαιότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος·
- γ) αναλογικότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να είναι κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του στόχου, το ίδιο δε αποτέλεσμα να μην μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

[...]»

Η οδηγία 2001/82/EK

- 8 Το άρθρο 66, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/82/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα κτηνιατρικά φάρμακα (ΕΕ 2001, L 311, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 596/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009 (ΕΕ 2009, L 188, σ. 14) (στο εξής: οδηγία 2001/82), ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων να γίνεται αποκλειστικά από πρόσωπα που έχουν λάβει σχετική άδεια δυνάμει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους.»

- 9 Το άρθρο 67 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη αυστηρότερων κοινοτικών ή εθνικών κανόνων όσον αφορά τη χορήγηση κτηνιατρικών φαρμάκων και την προστασία την υγείας των ανθρώπων και των ζώων, απαιτείται συνταγή κτηνιάτρου προκειμένου να χορηγούνται στο κοινό τα ακόλουθα κτηνιατρικά φάρμακα:

[...]».

- 10 Το άρθρο 68, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε κανείς να μην κατέχει, ή έχει υπό τον έλεγχο του κτηνιατρικό φάρμακο ή ουσία με αναβολικές, αντιμολυσματικές, αντιπαρασιτικές, αντιφλεγμον[ώ]δεις, ορμονικές ή ψυχοτρόπους ιδιότητες και η οποία να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κτηνιατρικό φάρμακο, εκτός αν του το επιτρέπει ρητά η νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.»

- 11 Το άρθρο 69, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι ιδιοκτήτες ή οι υπεύθυνοι ζώων παραγωγής τροφίμων να μπορούν να δικαιολογούν την αγορά, την κατοχή και τη χορήγηση κτηνιατρικών φαρμάκων για τα εν λόγω ζώα για περίοδο πέντε ετών από τη χορήγησή τους, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων κατά τις οποίες τα ζώα σφάζονται κατά τη διάρκεια της πενταετούς περιόδου.»

Η οδηγία 2005/36

- 12 Το άρθρο 38, παράγραφος 3, της οδηγίας 2005/36, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2013 (ΕΕ 2013, L 354, σ. 132) (στο εξής: οδηγία 2005/36), ορίζει τα εξής:

«Η εκπαίδευση του κτηνιάτρου παρέχει την εγγύηση ότι ο εν λόγω επαγγελματίας έχει αποκτήσει τις ακόλουθες γνώσεις και δεξιότητες:

- α) προσήκουσα γνώση των επιστημών επί των οποίων βασίζονται οι δραστηριότητες του κτηνιάτρου και της νομοθεσίας της Ένωσης σχετικά με τις δραστηριότητες αυτές:

[...]».

Το ρουμανικό δίκαιο

Ο νόμος 160/1998

- 13 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του legea nr. 160/1998 pentru organizarea și exercitarea profesiei de medic veterinar (νόμου 160/1998 περί οργάνωσης και ασκήσεως του κτηνιατρικού επαγγέλματος, *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 289 της 6ης Αυγούστου 1998, και όπως αναδημοσιεύθηκε στη *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 433 της 23ης Μαΐου 2005, στο εξής: νόμος 160/1998), ορίζει τα εξής:

«Το κτηνιατρικό επάγγελμα ασκείται στη Ρουμανία από κάθε πρόσωπο, Ρουμάνο πολίτη, κάτοχο πτυχίου κτηνιατρικής αναγνωρισμένου βάσει της νομοθεσίας, καθώς και από πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [...] κατόχους πτυχίου κτηνιατρικής, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου που βεβαιώνει τα σχετικά τυπικά προσόντα τα οποία προβλέπονται από τον νόμο, εκδοθέντος από εκπαιδευτικό ίδρυμα ενός εκ των κρατών αυτών.»

- 14 Το άρθρο 4 του νόμου αυτού προβλέπει τα εξής:

«Οι κτηνίατροι έχουν αποκλειστικό δικαίωμα όσον αφορά τους ακόλουθους τομείς ειδικών δραστηριοτήτων:

[...]

- i) λιανική πώληση και χρήση βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και κτηνιατρικών φαρμάκων.

[...]»

- 15 Το άρθρο 16 του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«1) Στον [CMVRO] δύναται να εγγραφεί ως μέλος οποιοσδήποτε κτηνίατρος είναι Ρουμάνος υπήκοος ή υπήκοος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...] και:

- a. ασκεί νομίμως το κτηνιατρικό επάγγελμα στη Ρουμανία, σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται στο άρθρο 2·

- b. δεν του έχει επιβληθεί στέρηση δικαιωμάτων βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας·

c. είναι ικανός από ιατρικής απόψεως να ασκεί το επάγγελμα του κτηνιάτρου.

2) Η ιδιότητα του μέλους [του CMVRO] είναι υποχρεωτική για την άσκηση του επαγγέλματος του κτηνιάτρου.»

16 Το άρθρο 39 του ίδιου νόμου έχει ως εξής:

«Με κανονιστική απόφαση που καταρτίζεται από [τον CMVRO] σε συνεργασία με την [Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων] καθορίζονται οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες των ανεξάρτητα απασχολούμενων κτηνιάτρων καθώς και ζητήματα σχετικά με την εκπλήρωση ορισμένων καθηκόντων που ενέχουν άσκηση δημόσιας εξουσίας.»

Ο κώδικας κτηνιάτρων

17 Το άρθρο 1 του κώδικα κτηνιάτρων, ο οποίος θεσπίστηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 3/2013 του Κτηνιατρικού Συλλόγου (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 676 της 16ης Σεπτεμβρίου 2014, στο εξής: κώδικας κτηνιάτρων), ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κώδικα, νοούνται ως:

[...]

m) ενιαίο μητρώο των εχόντων νομική προσωπικότητα ή μη εχόντων νομική προσωπικότητα κτηνιατρικών – επίσημο και δημόσιο έγγραφο το οποίο τηρείται από την Εκτελεστική Γραμματεία του Εθνικού Συμβουλίου [του CMVRO] και περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

[...]

– τα κτηνιατρικά φαρμακεία και τα καταστήματα πώλησεως κτηνιατρικών φαρμάκων, εφόσον το εταιρικό τους κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου σε κτηνιάτρους ή είναι κατανεμημένο κατ' άλλον τρόπο σύμφωνα με τις συναφείς νομοθετικές τροποποιήσεις:

[...]».

18 Το άρθρο 37, παράγραφος 1, του κώδικα κτηνιάτρων προβλέπει τα εξής:

«Για τη λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων οι κτηνίατροι με δικαίωμα ασκήσεως επαγγέλματος υποχρεούνται να είναι οργανωμένοι αποκλειστικά υπό τη μορφή νομικού προσώπου [...] και να ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός των ακόλουθων νομίμως αδειοδοτηθεισών κτηνιατρικών εγκαταστάσεων:

a) καταστημάτων πώλησεως κτηνιατρικών φαρμάκων·

b) κτηνιατρικών φαρμακείων.

[...]»

19 Το άρθρο 38, παράγραφοι 3 και 4, του ως άνω κώδικα ορίζει τα εξής:

«(3) Κτηνιατρικά φάρμακα, παρασιτοκτόνα προϊόντα και βιολογικά προϊόντα κτηνιατρικής χρήσεως χρησιμοποιούνται και χορηγούνται αποκλειστικά από κτηνιάτρους οι οποίοι είναι ιδιοκτήτες, ή εργάζονται, σε εγκαταστάσεις κτηνιατρικής περιθάλψεως ή συμβουλευτικές εγκαταστάσεις [...]

(4) Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 3, οι ιδιοκτήτες ζώων δύνανται να χορηγούν κτηνιατρικά φάρμακα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο συνταγής κτηνιάτρου και συνιστώνται από κτηνίατρο ο οποίος κατέχει πιστοποιητικό, το οποίο είναι σε ισχύ, για την εκ μέρους του άσκηση του κτηνιατρικού επαγγέλματος, εξαιρέσει, όμως, των κτηνιατρικών φαρμάκων υπό ενέσιμη μορφή.»

Ο κτηνιατρικός υγειονομικός κανονισμός

20 Η Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων εξέδωσε την ordinul nr. 83/2014 pentru aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de organizare și funcționare a unităților farmaceutice veterinare, precum și procedura de înregistrare sanitară veterinară/autorizare sanitară veterinară a unităților și activităților din domeniul farmaceutic veterinar (κανονιστική πράξη υπ' αριθ. 83/2014 περί εγκρίσεως του κτηνιατρικού υγειονομικού κανονισμού, ο οποίος διέπει τους όρους οργανώσεως και διαχειρίσεως των κτηνιατρικών φαρμακείων καθώς και τη διαδικασία κτηνιατρικής υγειονομικής εγγραφής ή κτηνιατρικής υγειονομικής αδειοδοτήσεως των εγκαταστάσεων και των δραστηριοτήτων του κτηνιατρικού φαρμακευτικού τομέα, *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 541 της 22ας Ιουλίου 2014), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενεστέρως (στο εξής: κτηνιατρικός υγειονομικός κανονισμός).

21 Στο άρθρο 1 του κτηνιατρικού υγειονομικού κανονισμού διαλαμβάνονται τα εξής:

«Ο παρών κτηνιατρικός υγειονομικός κανονισμός καθορίζει τους όρους οργανώσεως και διαχειρίσεως των κτηνιατρικών φαρμακείων καθώς και τη διαδικασία κτηνιατρικής υγειονομικής εγγραφής ή κτηνιατρικής υγειονομικής αδειοδοτήσεως των εγκαταστάσεων και των δραστηριοτήτων στον κτηνιατρικό φαρμακευτικό τομέα.»

22 Το άρθρο 3 του ως άνω υγειονομικού κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κτηνιατρικού υγειονομικού κανονισμού, νοούνται ως:

a) κτηνιατρικό φαρμακείο – κτηνιατρική φαρμακευτική εγκατάσταση η οποία κατέχει και πωλεί στη λιανική κτηνιατρικά φάρμακα, [...] και άλλα κτηνιατρικά προϊόντα [...]

[...]

h) κατάσταση πώλησεως κτηνιατρικών φαρμάκων – κτηνιατρική φαρμακευτική εγκατάσταση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στη λιανική πώληση μόνον κτηνιατρικών φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται συνταγή κτηνιάτρου, άλλων κτηνιατρικών προϊόντων [...]

[...].»

23 Το άρθρο 11 του εν λόγω υγειονομικού κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Το εξειδικευμένο προσωπικό των κτηνιατρικών φαρμακείων απαρτίζεται από:

a) προσωπικό εξειδικευμένης τριτοβάθμιας εκπαίδευσως στον τομέα της κτηνιατρικής·

b) προσωπικό εξειδικευμένης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσως στον τομέα της κτηνιατρικής, της ιατρικής, της φαρμακολογίας, της χημείας ή της βιολογίας·

c) διοικητικό προσωπικό.»

24 Στο άρθρο 12, παράγραφοι 2 και 3, του ίδιου υγειονομικού κανονισμού διαλαμβάνονται τα εξής:

«(2) Για τη λειτουργία των κτηνιατρικών φαρμακείων απαιτείται η παρουσία κτηνιάτρου ο οποίος διαθέτει πιστοποιητικό για την άσκηση του κτηνιατρικού επαγγέλματος εκδοθέν από [τον CMVRO].

(3) Η διάθεση στην αγορά κτηνιατρικών φαρμάκων από τα κτηνιατρικά φαρμακεία επιτρέπεται αποκλειστικά υπό τη μορφή λιανικών πωλήσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται από το προσωπικό που μνημονεύεται στο άρθρο 11, στοιχεία a και b.»

25 Το άρθρο 23 του κτηνιατρικού υγειονομικού κανονισμού προβλέπει την εφαρμογή, επί των καταστημάτων πωλήσεως κτηνιατρικών φαρμάκων, κανόνων που είναι αντίστοιχοι προς αυτούς τους οποίους θεσπίζουν τα άρθρα 11 και 12, παράγραφος 2, του εν λόγω υγειονομικού κανονισμού.

Η κανονιστική πράξη υπ' αριθ. 31/2015

26 Με την κανονιστική πράξη υπ' αριθ. 31/2015 της 26ης Μαρτίου 2015, περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του κτηνιατρικού υγειονομικού κανονισμού, ο οποίος εγκρίθηκε με την κανονιστική πράξη υπ' αριθ. 83/2014 της Κτηνιατρικής Υγειονομικής Αρχής και Αρχής Ασφαλείας των Τροφίμων (*Monitorul Oficial al României*, αριθ. 235 της 7ης Απριλίου 2015, στο εξής: κανονιστική πράξη υπ' αριθ. 31/2015), η Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων κατήργησε το άρθρο 43, στοιχείο j, και το άρθρο 51, στοιχείο g, του εν λόγω υγειονομικού κανονισμού.

27 Τα ως άνω άρθρα προέβλεπαν, κατ' ουσίαν, ότι, για την έκδοση κτηνιατρικής υγειονομικής άδειας για τη λειτουργία, αντίστοιχως, κτηνιατρικών φαρμακείων και καταστημάτων πωλήσεως κτηνιατρικών φαρμάκων, ο νόμιμος εκπρόσωπος της οικείας εγκαταστάσεως όφειλε να καταθέσει, στην αρμόδια Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων, έναν φάκελο που να περιέχει αντίγραφο του πιστοποιητικού εγγραφής στο ενιαίο μητρώο των εχόντων νομική προσωπικότητα ή μη εχόντων νομική προσωπικότητα κτηνιατρείων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

28 Ο CMVRO άσκησε προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου με αίτημα την ακύρωση της κανονιστικής πράξεως υπ' αριθ. 31/2015.

29 Προς στήριξη της προσφυγής του, ο εν λόγω Σύλλογος υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η εν λόγω κανονιστική πράξη ενέχει παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο i, του νόμου 160/1998 που ορίζει ότι οι ασκούντες το επάγγελμα του κτηνιάτρου έχουν δικαιώματα αποκλειστικότητας όσον αφορά τη λιανική πώληση και χρήση των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη του εν λόγω Συλλόγου, μια τέτοια αποκλειστικότητα προϋποθέτει ότι οι κτηνίατροι έχουν εξουσία λήψεως αποφάσεων, η οποία μπορεί να είναι πραγματική μόνον εάν το εταιρικό κεφάλαιο των κτηνιατρικών φαρμακείων και των καταστημάτων πωλήσεως κτηνιατρικών φαρμάκων ανήκει εξ ολοκλήρου, ή τουλάχιστον κατά πλειοψηφία εν τοις πράγμασι, σε εγγεγραμμένους στον Σύλλογο κτηνίατρους. Εξάλλου, ακριβώς για τον λόγο αυτόν ο κώδικας κτηνιάτρων προβλέπει ότι μόνον τα κτηνιατρικά φαρμακεία ή τα καταστήματα πωλήσεως κτηνιατρικών φαρμάκων, των οποίων η μετοχική σύνθεση απαρτίζεται κατ' αποκλειστικότητα από κτηνίατρους, μπορούν να εγγράφονται στο ενιαίο μητρώο κτηνιατρείων. Πλην όμως, κατά την άποψη του εν λόγω Συλλόγου, στο μέτρο που η υποχρέωση υποβολής πιστοποιητικού εγγραφής στο εν λόγω μητρώο καταργήθηκε διά της κανονιστικής πράξεως υπ' αριθ. 31/2015 της Κτηνιατρικής Υγειονομικής Αρχής και Αρχής Ασφαλείας των Τροφίμων, δεν διασφαλίζεται πλέον η τήρηση αυτής της απαιτήσεως σχετικώς με την κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου από κτηνίατρους.

- 30 Η δε Κτηνιατρική Υγειονομική Αρχή και Αρχή Ασφαλείας των Τροφίμων υποστηρίζει ότι η κατάργηση της υποχρέωσης υποβολής πιστοποιητικού εγγραφής στο ενιαίο μητρώο κτηνιατρείων ήταν αναγκαία καθόσον οι διατάξεις αυτές δεν ήταν σύμφωνες προς την οδηγία 2006/123 και καθόσον, σύμφωνα με υπηρεσιακό σημείωμα της Consiliul Concurenței (Επιτροπής Ανταγωνισμού, Ρουμανία), ήταν ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό στην αγορά λιανικής πώλησεως κτηνιατρικών προϊόντων.
- 31 Η Ένωση Διανομένων Κτηνιατρικών Προϊόντων, η οποία παρενέβη υπέρ της Κτηνιατρικής Υγειονομικής Αρχής και Αρχής Ασφαλείας των Τροφίμων, αμφισβητεί την ερμηνεία του άρθρου 4, στοιχείο i, του νόμου 160/1998 την οποία προτείνει ο CMVRO και σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα αποκλειστικότητας των οποίων απολαύουν οι ασκούντες το επάγγελμα του κτηνιάτρου όσον αφορά τη χρήση ορισμένων προϊόντων δεν ενέχουν προσβολή του δικαιώματος των καταναλωτών να αγοράζουν και να έχουν στην κατοχή τους κτηνιατρικά φάρμακα, δικαιώματος το οποίο, κατά την άποψη της Ένωσης Διανομένων Κτηνιατρικών Προϊόντων, αναγνωρίζεται στους ιδιοκτήτες και στους κατόχους ζώων βάσει των άρθρων 67 και 69 της οδηγίας 2001/82.
- 32 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε απευθύνει στη Ρουμανία αίτηση παροχής πληροφοριών σχετικώς με ενδεχόμενες παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης εξαιτίας της εθνικής ρυθμίσεως του εν λόγω κράτους μέλους που είναι εφαρμοστέα επί των κτηνιατρικών φαρμακείων, και ειδικότερα εξαιτίας των απαιτήσεων σχετικά με την κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου από κτηνιάτρους. Επιπλέον, το ως άνω δικαστήριο εκτιμά ότι, καίτοι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί όσον αφορά επαγγέλματα ή δραστηριότητες που παρουσιάζουν ομοιότητες με το κτηνιατρικό επάγγελμα ή με τη δραστηριότητα που συνίσταται στη διάθεση στο εμπόριο και στη χρήση κτηνιατρικών φαρμάκων, εντούτοις η κατάσταση των κτηνιάτρων παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν διαφορετική λύση.
- 33 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την αποκλειστική λιανική πώληση και χρήση από κτηνιάτρους βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, κτηνιατρικών παρασιτοκτόνων για ειδικές χρήσεις και κτηνιατρικών φαρμάκων;
- 2) Στην περίπτωση που η εν λόγω αποκλειστικότητα είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, αντιβαίνει στο δίκαιο αυτό το να αφορά η εν λόγω αποκλειστικότητα και τις εγκαταστάσεις μέσω των οποίων πραγματοποιείται η οικεία πώληση, υπό την έννοια ότι οι εν λόγω εγκαταστάσεις πρέπει να ανήκουν κυρίως ή αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους κτηνιάτρους;»

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 34 Η Ένωση Διανομένων Κτηνιατρικών Προϊόντων υποστηρίζει ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη διότι στο κείμενο των υποβληθέντων ερωτημάτων δεν γίνεται μνεία του κανόνα ή των κανόνων του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία.
- 35 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, μεταξύ των παρατιθέμενων στο άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου απαιτήσεων τις οποίες πρέπει να πληροί μια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, συγκαταλέγεται, στο στοιχείο γ' του εν λόγω άρθρου, η απαίτηση ότι η εν λόγω αίτηση πρέπει να περιλαμβάνει έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.

- 36 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, καίτοι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί, με τη νομολογία του, επί δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες με τη δραστηριότητα της διαθέσεως στο εμπόριο και της χρήσεως κτηνιατρικών φαρμάκων, εντούτοις η υπόθεση της οποίας το ως άνω δικαστήριο έχει επιληφθεί παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες που αποκλείουν την εφαρμογή, κατά το παρόν στάδιο εξελίξεώς της, της νομολογίας του Δικαστηρίου με την οποία έχουν διευκρινιστεί οι συνέπειες της ελευθερίας εγκαταστάσεως σε σχέση με τέτοιες δραστηριότητες. Κατά συνέπεια, όσον αφορά την υπόθεση της κύριας δίκης, το ως άνω δικαστήριο εκτιμά ότι είναι αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, στο μέτρο που ένας από τους λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν ενώπιόν του θα μπορούσε να γίνει δεκτός μόνον εάν η υπέρ των κτηνιάτρων αποκλειστικότητα όσον αφορά τη λιανική πώληση και τη χρήση των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις καθώς και των κτηνιατρικών φαρμάκων δεν είναι αντίθετη προς την αρχή της ελευθερίας εγκαταστάσεως.
- 37 Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε επαρκώς τους λόγους που το οδήγησαν να υποβάλει ερωτήματα επί της ερμηνείας ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης καθώς και τη σχέση που υφίσταται κατά την άποψή του μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής ρυθμίσεως, η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 38 Ευθύς εξαρχής, πρέπει να επισημανθεί ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει μια εθνική ρύθμιση με αντικείμενο την άσκηση, κατά πάγιο τρόπο, των δραστηριοτήτων λιανικής πώλησεως και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων που ενδέχεται, κατ' αρχήν, να εμπίπτει στο κεφάλαιο 3 της οδηγίας 2006/123, το οποίο αφορά την ελευθερία εγκαταστάσεως.
- 39 Βεβαίως, από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/123 απορρέει ότι οι «υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης» εξαιρούνται ρητά από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Ωστόσο, κατά την αιτιολογική σκέψη 22 της τελευταίας αυτής οδηγίας, οι υπηρεσίες τις οποίες αφορά η εν λόγω εξαίρεση είναι εκείνες «που προσφέρονται από επαγγελματίες του τομέα της υγείας σε ασθενείς για την αξιολόγηση, διατήρηση ή αποκατάσταση της υγείας τους», πράγμα που συνεπάγεται ότι οι εν λόγω υπηρεσίες προσφέρονται σε ανθρώπους.
- 40 Πλην όμως, καίτοι οι δραστηριότητες λιανικής πώλησεως και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων εμπίπτουν όντως στον τομέα της υγείας, εντούτοις δεν αποτελούν υπηρεσίες περίθαλψης που παρέχονται σε ανθρώπους.
- 41 Υπ' αυτές τις συνθήκες, τέτοιες δραστηριότητες δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας.
- 42 Επιπλέον, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει με την αίτησή του εκτενώς στην οδηγία 2001/82 που καθιερώνει διάφορες αρχές σχετικά με τη διανομή των κτηνιατρικών φαρμάκων, είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν οι αρχές αυτές συνιστούν εμπόδιο στην εφαρμογή της οδηγίας 2006/123 σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

- 43 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, αν οι διατάξεις της οδηγίας αυτής έρχονται σε σύγκρουση με διάταξη άλλης πράξης της Ένωσης που ρυθμίζει τις ειδικές πτυχές της πρόσβασης και της άσκησης δραστηριότητας παροχής υπηρεσίας σε ειδικούς τομείς ή ειδικά επαγγέλματα, η διάταξη της άλλης πράξης της Ένωσης υπερισχύει και εφαρμόζεται σ' αυτούς τους ειδικούς τομείς ή τα ειδικά επαγγέλματα.
- 44 Ωστόσο, καίτοι η οδηγία 2001/82 ρυθμίζει ορισμένες πτυχές της διανομής των κτηνιατρικών φαρμάκων προς τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας, εντούτοις η εν λόγω οδηγία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διέπει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν σε πρόσωπα που δεν διαθέτουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου να ασκούν δραστηριότητα λιανικής πώλησης των επίμαχων στην κύρια δίκη ουσιών κτηνιατρικής χρήσεως, να χρησιμοποιούν τις εν λόγω ουσίες και, επομένως, να τις χορηγούν.
- 45 Βεβαίως, ορισμένοι κανόνες που διέπουν τις δραστηριότητες αυτές καθορίζονται στο άρθρο 66, παράγραφος 1, και στο άρθρο 68, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/82. Ωστόσο, το άρθρο 66, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε η άσκηση της δραστηριότητας της λιανικής πώλησης κτηνιατρικών φαρμάκων να τελείται αποκλειστικά από πρόσωπα που έχουν λάβει σχετική άδεια δυνάμει της εθνικής ρυθμίσεως, ενώ ταυτοχρόνως αφήνει στα ίδια κράτη ελευθερία δράσεως ως προς τον εκ μέρους τους καθορισμό των προϋποθέσεων που θα ισχύουν για τη χορήγηση τέτοιας άδειας. Κατά συνέπεια, το εν λόγω άρθρο αναθέτει στα κράτη μέλη το έργο να ορίζουν τις προϋποθέσεις προσβάσεως στις εν λόγω δραστηριότητες.
- 46 Όσον αφορά το άρθρο 68, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/82, στο εν λόγω άρθρο προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε κανείς να μην κατέχει ή έχει υπό τον έλεγχό του κτηνιατρικό φάρμακο ή ουσία με αντιπαρασιτικές ιδιότητες η οποία να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κτηνιατρικό φάρμακο, εκτός αν είναι πρόσωπο το οποίο έχει λάβει σχετική άδεια, χωρίς να διευκρινίζεται περαιτέρω ποια είναι αυτά τα «πρόσωπα τα οποία έχουν λάβει σχετική άδεια».
- 47 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να απορριφθεί η υποστηριζόμενη από την Ένωση Διανομέων Κτηνιατρικών Προϊόντων ερμηνεία της οδηγίας 2001/82, σύμφωνα με την οποία θα ήταν δυνατόν να συναχθεί από τα άρθρα 67 και 69 της οδηγίας αυτής η ύπαρξη δικαιώματος των ιδιοκτητών των ζώων να χορηγούν οι ίδιοι στα ζώα τους τα κτηνιατρικά φάρμακα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο συνταγής κτηνιάτρου.
- 48 Πράγματι, αρκεί να επισημανθεί συναφώς ότι, αφενός, καίτοι το άρθρο 67 της οδηγίας 2001/82 αποσκοπεί στον καθορισμό ενός πλαισίου όσον αφορά τη διάθεση φαρμάκων στο κοινό, στο ίδιο άρθρο τονίζεται ότι τούτο εφαρμόζεται με την επιφύλαξη αυστηρότερων εθνικών κανόνων αποσκοπούντων στην προστασία της υγείας των ανθρώπων. Αφετέρου, καίτοι το άρθρο 69 της εν λόγω οδηγίας επιβάλλει στους ιδιοκτήτες ζώων την υποχρέωση να είναι σε θέση να δικαιολογούν τη χρησιμοποίηση κάθε κτηνιατρικού φαρμάκου για περίοδο πέντε ετών, η διάταξη αυτή δεν ορίζει, εντούτοις, ότι οι ιδιοκτήτες ζώων έχουν δικαίωμα να χορηγούν οι ίδιοι τα φάρμακα αυτά.
- 49 Επομένως, τα δύο υποβληθέντα ερωτήματα, τα οποία περιορίζονται σε αναφορά στο «δίκαιο της Ένωσης» χωρίς μνεία συγκεκριμένων διατάξεων, πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα μόνον της οδηγίας 2006/123 και, ειδικότερα, του άρθρου 15 της οδηγίας αυτής.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 50 Το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι με αυτό ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αναγνωρίζει στους κτηνιάτρους το αποκλειστικό δικαίωμα λιανικής πωλήσεως και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων.
- 51 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατ' αρχάς, να εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν κάποια από τις απαιτήσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, στη συνέχεια, σε καταφατική περίπτωση, να εξασφαλίζουν ότι η απαίτηση αυτή είναι συμβατή με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου και, τέλος, εφόσον χρειάζεται, να προσαρμόζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις τους ώστε να είναι συμβατές με τις εν λόγω προϋποθέσεις.
- 52 Μεταξύ των «απαιτήσεων που πρέπει να αξιολογηθούν» των οποίων γίνεται μνεία στο άρθρο 15, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας, συγκαταλέγεται, στο στοιχείο δ' της διατάξεως αυτής, η απαίτηση βάσει της οποίας η πρόσβαση σε ορισμένη δραστηριότητα είναι δυνατή μόνο σε συγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών λόγω της ειδικής φύσεώς της.
- 53 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη επιτάσσει η άσκηση των δραστηριοτήτων λιανικής πωλήσεως και χρήσεως ορισμένων προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως να διενεργείται αποκλειστικά από κτηνιάτρους και εμπεριέχει, ως εκ τούτου, μια απαίτηση του είδους περί του οποίου κάνει λόγο το άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2006/123.
- 54 Κατά συνέπεια, μια τέτοια απαίτηση πρέπει να πληροί τις τρεις προϋποθέσεις που παρατίθενται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, ήτοι να μην εισάγει διακρίσεις, να είναι αναγκαία και αναλογική σε σχέση με την πραγμάτωση ενός επιτακτικού λόγου γενικού συμφέροντος.
- 55 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, από κανένα στοιχείο της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν προκύπτει ότι η απαίτηση περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως θα μπορούσε να εισάγει άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις, κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/123.
- 56 Εν συνεχεία, ως προς τη δεύτερη από τις εν λόγω προϋποθέσεις, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι η Ρουμανική Κυβέρνηση επισήμανε ότι η εν λόγω απαίτηση αποσκοπεί στη διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας.
- 57 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει ότι η προστασία της δημόσιας υγείας περιλαμβάνεται στους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης και ότι ένας τέτοιος λόγος μπορεί να δικαιολογήσει τη λήψη, από ένα κράτος μέλος, μέτρων που αποσκοπούν στην εγγύηση του ασφαλούς και ποιοτικού εφοδιασμού του πληθυσμού με φάρμακα (βλ. υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, Venturini κ.λπ., C-159/12 έως C-161/12, EU:C:2013:791, σκέψεις 41 και 42).
- 58 Τέλος, όσον αφορά την τρίτη προϋπόθεση που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, αυτή προϋποθέτει τη συνδρομή τριών στοιχείων, και συγκεκριμένα ότι η απαίτηση πρέπει να είναι κατάλληλη για να εξασφαλίσει την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, να μην υπερβαίνει το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξή του και να μην είναι δυνατόν να αντικατασταθεί από ένα λιγότερο περιοριστικό μέτρο ικανό να επιτύχει το ίδιο αποτέλεσμα.

- 59 Ως προς το πρώτο στοιχείο, πρέπει να υπομνησθεί, από γενικής απόψεως, ο όλως ιδιάζων χαρακτήρας των φαρμάκων, δεδομένου ότι οι θεραπευτικές ιδιότητες αυτών τα διαφοροποιούν ουσιαστικά από τα λοιπά προϊόντα (απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Apothekerkammer des Saarlandes κ.λπ., C-171/07 και C-172/07, EU:C:2009:316, σκέψη 31).
- 60 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δέχθηκε, ειδικότερα, ότι μια απαίτηση που αποσκοπεί στο να διενεργείται αποκλειστικά από ορισμένους επαγγελματίες η διάθεση στο εμπόριο των φαρμάκων μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση τα εχέγγυα που αυτοί παρέχουν και με βάση τις πληροφορίες που αυτοί πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν στους καταναλωτές (βλ. υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-531/06, EU:C:2009:315, σκέψη 58).
- 61 Καίτοι το Δικαστήριο έχει καταλήξει σε τέτοια κρίση στον τομέα των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση, πρέπει να υπογραμμιστεί, μεταξύ άλλων, ότι ορισμένες ασθένειες των ζώων είναι μεταδοτικές στον άνθρωπο και ότι τα τρόφιμα ζωικής προελεύσεως είναι πιθανό να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία των ανθρώπων σε περίπτωση που προέρχονται από ζώα τα οποία είναι ασθενή ή τα οποία φέρουν βακτήρια ανθεκτικά στη θεραπευτική αγωγή, καθώς και σε περίπτωση που περιέχουν κατάλοιπα φαρμάκων που χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία των ζώων. Πλην όμως, εάν οι ουσίες κτηνιατρικής χρήσεως χορηγηθούν με εσφαλμένο τρόπο ή σε εσφαλμένη ποσότητα, είτε η θεραπευτική αποτελεσματικότητά τους μπορεί να εξαιρεθεί είτε η καθ' υπερβολή χρήση τους μπορεί, ειδικότερα, να έχει ως αποτέλεσμα την παρουσία τέτοιων καταλοίπων στα τρόφιμα ζωικής προελεύσεως καθώς και, ενδεχομένως, μακροπρόθεσμα, την ανθεκτικότητα στη θεραπευτική αγωγή ορισμένων βακτηρίων που βρίσκονται στην τροφική αλυσίδα.
- 62 Επομένως, οι εκτιμήσεις που ισχύουν όσον αφορά τη διάθεση στο εμπόριο των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση και οι οποίες εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως μπορούν, κατ' αρχήν, να τύχουν εφαρμογής στον τομέα της διαθέσεως στο εμπόριο φαρμάκων για κτηνιατρική χρήση και παρεμφερών προϊόντων. Ωστόσο, στο μέτρο που τέτοια φάρμακα παράγουν μόνον έμμεσα αποτελέσματα επί της υγείας των ανθρώπων, το εύρος του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη στον δεύτερο αυτό τομέα δεν μπορεί, κατ' ανάγκη, να είναι το ίδιο με εκείνο που ισχύει στον τομέα της διαθέσεως στο εμπόριο των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση.
- 63 Κατά συνέπεια, το αποκλειστικό δικαίωμα διαθέσεως στο εμπόριο και χρήσεως ορισμένων ουσιών κτηνιατρικής χρήσεως το οποίο αναγνωρίζεται στους κτηνιάτρους, εφόσον αυτοί διαθέτουν τις γνώσεις και τις επαγγελματικές ικανότητες ώστε να χορηγούν οι ίδιοι κατά ορθό τρόπο και σε ορθή ποσότητα τις ουσίες αυτές, ή ώστε να παρέχουν ορθώς σχετικές οδηγίες σε άλλους ενδιαφερομένους, αποτελεί μέτρο που είναι κατάλληλο για τη διασφάλιση της επιτεύξεως του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας ο οποίος εκτέθηκε στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως.
- 64 Ως προς το δεύτερο στοιχείο της ως άνω τρίτης προϋποθέσεως, δηλαδή το ότι η σχετική απαίτηση δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, πρέπει να υπομνησθεί ότι η προστασία της δημόσιας υγείας καταλαμβάνει πρωταρχική θέση μεταξύ των αγαθών και των συμφερόντων που προστατεύονται δυνάμει της Συνθήκης ΕΕ και ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν το επίπεδο της σχετικής προστασίας που προτίθενται να παρέχουν καθώς και τον τρόπο επιτεύξεως του επιπέδου αυτού. Αφού το επίπεδο αυτό ενδέχεται να ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν συναφώς περιθώριο εκτιμήσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-141/07, EU:C:2008:492, σκέψη 51).
- 65 Η ύπαρξη ενός τέτοιου περιθωρίου είναι επιβεβλημένη καθόσον μάλιστα, όταν υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη συνδρομή ή τη σημασία των κινδύνων για την υγεία των ατόμων, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν μέτρα προστασίας χωρίς να οφείλουν να αναμένουν να αποδειχθεί πλήρως το υπαρκτό των εν λόγω κινδύνων. Ειδικότερα, πρέπει τα κράτη μέλη να μπορούν να λαμβάνουν κάθε μέτρο δυνάμενο να περιορίσει στο μέτρο του δυνατού κινδύνους για τη δημόσια

υγεία, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται ο κίνδυνος που απειλεί τον ασφαλή και ποιοτικό εφοδιασμό του πληθυσμού με φάρμακα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, Venturini κ.λπ., C-159/12 έως C-161/12, EU:C:2013:791, σκέψη 60).

- 66 Πλην όμως, από τις διατάξεις τις οποίες παρέθεσε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι το εν λόγω κράτος μέλος προέβη ακριβώς σε διάκριση μεταξύ των κτηνιατρικών προϊόντων ανάλογα με τη σοβαρότητα του κινδύνου που ενυπάρχει για την υγεία. Πράγματι, καίτοι η εν λόγω ρύθμιση δεν επιτρέπει στους ιδιοκτήτες ζώων να χορηγούν συνταγογραφηθέντα φάρμακα σε ενέσιμη μορφή η οποία, προφανώς, παρουσιάζει επιπλέον κινδύνους, αντιθέτως αναγνωρίζει στους εν λόγω ιδιοκτήτες ζώων τη δυνατότητα να χορηγούν οι ίδιοι τέτοια φάρμακα σε μη ενέσιμη μορφή.
- 67 Εξάλλου, από κανένα στοιχείο της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν προκύπτει ότι το οικείο κράτος μέλος, θεσπίζοντας την επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, έχει υπερβεί το περιθώριο εκτιμήσεως που πρέπει να του αναγνωρίζεται στον συγκεκριμένο τομέα.
- 68 Τέλος, ως προς το τρίτο στοιχείο της τρίτης προϋποθέσεως του άρθρου 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123 το οποίο αφορά την έλλειψη λιγότερο περιοριστικών μέτρων ικανών να επιτύχουν τον ίδιο σκοπό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο σκοπός που συνίσταται στην προστασία της δημόσιας υγείας θα μπορούσε να επιτευχθεί με εξίσου αποτελεσματικό τρόπο μέσω ενός μέτρου που θα επέτρεπε τη διάθεση στο εμπόριο των επίμαχων προϊόντων από άλλους δεόντως καταρτισμένους επαγγελματίες, όπως είναι οι φαρμακοποιοί ή άλλα άτομα με ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση στον τομέα της φαρμακευτικής.
- 69 Ωστόσο, καίτοι οι εν λόγω άλλοι επαγγελματίες είναι δυνατόν πράγματι να διαθέτουν πολύ εμπειριστατωμένες γνώσεις όσον αφορά τις ιδιότητες των διαφόρων συστατικών των κτηνιατρικών φαρμάκων, εντούτοις από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι διαθέτουν ειδική κατάρτιση σχετική με την υγεία των ζώων.
- 70 Ως εκ τούτου, δεν προκύπτει καταφανώς ότι το προτεινόμενο από την Επιτροπή μέτρο θα μπορούσε να εξασφαλίσει την επίτευξη του ίδιου αποτελέσματος με το μέτρο που προβλέπεται από εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- 71 Όσον αφορά το γεγονός, το οποίο επίσης επικαλέστηκε η Επιτροπή, ότι η πώληση ορισμένων κτηνιατρικών φαρμάκων γίνεται βάσει ιατρικής συνταγής, η οποία μνημονεύει ήδη τον τρόπο χορηγήσεως και τη δοσολογία των φαρμάκων αυτών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, λαμβανομένου υπόψη του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη, αυτά δύνανται να θεωρήσουν ότι μια ιατρική συνταγή δεν αρκεί, αυτή καθαυτήν, για να αποκλειστεί ο κίνδυνος να χορηγηθούν τα συνταγογραφηθέντα φάρμακα κατά τρόπο μη σύμφωνο προς τις οδηγίες χρήσεως ή σε εσφαλμένη ποσότητα (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-89/09, EU:C:2010:772, σκέψη 60).
- 72 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απαίτηση την οποία θέτει μια εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη είναι σύμφωνη προς την τρίτη προϋπόθεση που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123.
- 73 Από το σύνολο των προεκτεθέντων απορρέει ότι στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αναγνωρίζει στους κτηνιάτρους το αποκλειστικό δικαίωμα λιανικής πώλησεως και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 74 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει την υποχρέωση το εταιρικό κεφάλαιο των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων να ανήκει εξ ολοκλήρου ή, τουλάχιστον, κατά πλειοψηφία σε έναν ή περισσότερους κτηνιάτρους.
- 75 Πάντως, όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή, οι διατάξεις του εθνικού δικαίου τις οποίες παρέθεσε το αιτούν δικαστήριο προβλέπουν μόνον ότι το σύνολο του εταιρικού κεφαλαίου των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων θα πρέπει να ανήκει αποκλειστικώς σε κτηνιάτρους, αφού στις εν λόγω διατάξεις δεν γίνεται μνεία κανενός ενδεχομένου κατοχής του εν λόγω κεφαλαίου μόνον κατά πλειοψηφία από κτηνιάτρους.
- 76 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί απάντηση μόνον καθόσον αυτό αφορά τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης μιας εθνικής ρυθμίσεως που επιβάλλει να υπάρχει αποκλειστική κατοχή, από έναν ή περισσότερους κτηνιάτρους, του εταιρικού κεφαλαίου των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση των κτηνιατρικών φαρμάκων.
- 77 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/123 μνημονεύει, μεταξύ των απαιτήσεων που πρέπει να αξιολογηθούν, εκείνες που αφορούν την κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου. Επομένως, εθνική ρύθμιση που προβλέπει μια τέτοια απαίτηση όσον αφορά την ιδιότητα των κατόχων των εταιρικών μεριδίων της οικείας εγκαταστάσεως μπορεί να θεωρηθεί συμβατή με το εν λόγω άρθρο 15 μόνον εάν πληροί τις τρεις προϋποθέσεις που παρατίθενται στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού.
- 78 Εν προκειμένω, κατ' αρχάς, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση πληροί την πρώτη εκ των προϋποθέσεων αυτών που αφορά την έλλειψη διακρίσεων λόγω ιθαγένειας.
- 79 Εν συνεχεία, ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση, που αφορά την αναγκαιότητα της επίμαχης απαιτήσεως, προκύπτει ότι ο Ρουμάνος νομοθέτης, θεσπίζοντας μια τέτοια ρύθμιση, αποσκοπούσε ιδίως στο να εξασφαλισθεί ότι η διαχείριση των εμπορικών καταστημάτων λιανικής πώλησεως των κτηνιατρικών φαρμάκων θα ασκείται κατά τρόπο αποτελεσματικό από κτηνιάτρους.
- 80 Πλην όμως, όπως προκύπτει από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, ένας τέτοιος σκοπός πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πλαίσιο του ευρύτερου σκοπού ο οποίος συνίσταται στην προστασία της δημόσιας υγείας και ο οποίος αποτελεί επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος.
- 81 Τέλος, ως προς την τρίτη προϋπόθεση που αφορά την αναλογικότητα της εν λόγω απαιτήσεως, η προϋπόθεση αυτή επιτάσσει, κατά πρώτον, να είναι η επίμαχη ρύθμιση κατάλληλη προς εξασφάλιση της υλοποιήσεως του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 82 Συναφώς, λαμβανομένου υπόψη του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει ένα κράτος μέλος, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 64 της παρούσας αποφάσεως, το κράτος μέλος μπορεί να θεωρήσει ότι υπάρχει κίνδυνος που συνίσταται στο ότι, εάν πρόσωπα τα οποία δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου είναι σε θέση να ασκήσουν επιρροή επί της διαχειρίσεως των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων, τα πρόσωπα αυτά θα μπορούσαν ενδεχομένως να υιοθετήσουν οικονομικές στρατηγικές δυνάμενες να πλήξουν τον σκοπό του ασφαλούς και ποιοτικού εφοδιασμού με φάρμακα των κατόχων ζώων καθώς και την ανεξαρτησία των κτηνιάτρων που απασχολούνται στις εγκαταστάσεις αυτές, ιδίως επιλέγοντας συνειδητά να διαθέτουν φάρμακα τα οποία δεν είναι πλέον προς το συμφέρον τους να τα διατηρούν στις αποθήκες τους ή μειώνοντας τις δαπάνες λειτουργίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Apothekerammer des Saarlandes κ.λπ., C-171/07 και C-172/07, EU:C:2009:316, σκέψη 40).

- 83 Μια ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που συνεπάγεται ότι η διαχείριση των εν λόγω εγκαταστάσεων διενεργείται υπό συνθήκες που εξασφαλίζουν στους κτηνιάτρους την αποκλειστική κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου των εν λόγω εγκαταστάσεων, είναι κατάλληλη για την ελάττωση ενός τέτοιου κινδύνου και, ως εκ τούτου, για την εξασφάλιση της υλοποίησης του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 84 Πράγματι, οι κτηνίατροι που είναι κάτοχοι του εταιρικού κεφαλαίου μιας εγκατάστασης μέσω της οποίας πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων υπόκεινται, σε αντίθεση με τους επιχειρηματίες που δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου, σε κανόνες δεοντολογίας που αποσκοπούν στον μετριασμό της αναζητήσεως για την επίτευξη κέρδους, και επομένως το συμφέρον τους που συνδέεται με την επίτευξη κέρδους μπορεί να μετριασθεί από την ευθύνη που υπέχουν, δεδομένου ότι ενδεχόμενη παράβαση των νομικών κανόνων ή των κανόνων δεοντολογίας θέτει σε κίνδυνο όχι μόνον την αξία της επενδύσεώς τους, αλλά και την ίδια την επαγγελματική τους υπόσταση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Apothekerkammer des Saarlandes κ.λπ., C-171/07 και C-172/07, EU:C:2009:316, σκέψη 37).
- 85 Κατά δεύτερον και κατά τρίτον, προκειμένου η απαίτηση, σύμφωνα με την οποία το εταιρικό κεφάλαιο μιας εγκατάστασης μέσω της οποίας πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων πρέπει να ανήκει εξ ολοκλήρου σε κτηνιάτρου, να μπορεί να θεωρηθεί ως σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας, η εν λόγω απαίτηση πρέπει, επιπροσθέτως, να μην υπερβαίνει το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην είναι δυνατόν να αντικατασταθεί από άλλα λιγότερο περιοριστικά μέτρα ικανά να επιτύχουν το ίδιο αποτέλεσμα.
- 86 Πλην όμως, καίτοι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου που παρατέθηκε στη σκέψη 82 της παρούσας αποφάσεως, ένα κράτος μέλος δύναται νομίμως να προβλέπει ότι επιχειρηματίες που δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου δεν μπορούν να είναι σε θέση να ασκήσουν καθοριστική επιρροή επί της διαχείρισεως των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων, εντούτοις ο σκοπός περί του οποίου γίνεται λόγος στην ίδια σκέψη της παρούσας αποφάσεως δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον πλήρη αποκλεισμό των ως άνω επιχειρηματιών από την κατοχή του εταιρικού κεφαλαίου των εν λόγω εγκαταστάσεων, εφόσον δεν αποκλείεται ένας αποτελεσματικός έλεγχος να είναι δυνατόν να ασκείται από τους κτηνιάτρους επί των εν λόγω εγκαταστάσεων ακόμη και στην περίπτωση που οι κτηνίατροι αυτοί δεν κατέχουν το σύνολο του εταιρικού κεφαλαίου των εν λόγω εγκαταστάσεων, στο μέτρο που η κατοχή από πρόσωπα τα οποία δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου ενός περιορισμένου μεριδίου του εν λόγω εταιρικού κεφαλαίου δεν θα συνιστούσε κατ' ανάγκην πρόσκομμα για έναν τέτοιο έλεγχο. Κατά συνέπεια, μια εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη υπερβαίνει το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από αυτήν σκοπού.
- 87 Μια τέτοια εκτίμηση δεν μπορεί να κλονισθεί από τα διδάγματα που απορρέουν από την απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-531/06, EU:2009:315), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν συμβατή με την ελευθερία εγκαταστάσεως και με την ελευθερία κυκλοφορίας των κεφαλαίων μια διάταξη της εθνικής νομοθεσίας που απαγόρευε όχι μόνον σε πρόσωπα τα οποία δεν είχαν την ιδιότητα του φαρμακοποιού να κατέχουν, σε εταιρίες εκμεταλλεύσεως φαρμακείων, σημαντικές συμμετοχές που να τους παρέχουν τη δυνατότητα να ασκούν αναμφισβήτητη επιρροή επί της διαχείρισεως των εταιριών αυτών, αλλά και σε επενδυτές άλλων κρατών μελών, οι οποίοι δεν είχαν την ιδιότητα του φαρμακοποιού, να αποκτούν, στις εταιρίες αυτές, λιγότερο σημαντικές συμμετοχές οι οποίες δεν τους παρέχουν τη δυνατότητα ασκήσεως τέτοιας επιρροής.
- 88 Πράγματι, καίτοι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 62 της παρούσας αποφάσεως, κατ' αρχήν, οι εκτιμήσεις που ισχύουν στον τομέα των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση μπορούν να τύχουν εφαρμογής στον τομέα της διαθέσεως στο εμπόριο φαρμάκων για κτηνιατρική χρήση, εντούτοις το περιθώριο εκτιμήσεως που πρέπει να αναγνωριστεί στα κράτη μέλη προς διασφάλιση της ποιότητας του εφοδιασμού με κτηνιατρικά φάρμακα και της ανεξαρτησίας των κτηνιάτρων που απασχολούνται σε εγκαταστάσεις μέσω των οποίων πραγματοποιείται η διάθεση στο εμπόριο τέτοιων φαρμάκων είναι

πιο περιορισμένο από εκείνο του οποίου απολαύουν τα εν λόγω κράτη μέλη σε ορισμένους άλλους τομείς που σχετίζονται στενότερα με την προστασία της υγείας των ανθρώπων και δεν μπορεί, επομένως, να εκτείνεται μέχρι του σημείου να αποκλείονται τα πρόσωπα τα οποία δεν έχουν την ιδιότητα του κτηνιάτρου από κάθε συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο τέτοιων εγκαταστάσεων.

- 89 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει την υποχρέωση το εταιρικό κεφάλαιο των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων να ανήκει εξ ολοκλήρου σε έναν ή περισσότερους κτηνιάτρους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 90 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αναγνωρίζει στους κτηνιάτρους το αποκλειστικό δικαίωμα λιανικής πώλησης και χρήσεως των βιολογικών προϊόντων κτηνιατρικής χρήσεως, των παρασιτοκτόνων προϊόντων για ειδικές χρήσεις και των κτηνιατρικών φαρμάκων.
- 2) Το άρθρο 15 της οδηγίας 2006/123 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει την υποχρέωση το εταιρικό κεφάλαιο των εγκαταστάσεων μέσω των οποίων πραγματοποιείται η λιανική πώληση κτηνιατρικών φαρμάκων να ανήκει εξ ολοκλήρου σε έναν ή περισσότερους κτηνιάτρους.

(υπογραφές)